

SZILÁGYI FERENCNÉ

Az idegenforgalom alakulása Észak-Magyarországon

Korunk „népvándorlása”

A turizmust az újkor békés népvándorlásaként, a béke iparágaként is szokták emlegetni. A turisták lehetnek egynapos vagy többnapos utazók. Célja szerint az utazás lehet szabadidős, üzleti és egyéb, amely utóbbihoz tartozik a munkavégzésre, tanulásra irányuló turizmus.

Napjainkban a turizmus az egyik legjelentősebb húzóágazat, amely elősegítheti az elmaradottabb térségek gazdasági felzárkózását, a természeti és a kulturális értékek megőrzését és hasznosítását, a lakosság életkörülményeinek javítását. Magyarország adottságai rendkívül kedvezőek a turizmus fejlesztéséhez.

Észak-Magyarország előnyös földrajzi feltételekkel, történelmi nevezetességekkel, néprajzi hagyományokkal, gyógy- és termálvizekkel rendelkezik, ezenkívül számos kulturális esemény színhelye is.

A rendszerváltást megelőzően Borsod-Abaúj-Zemplén megye révén az észak-magyarországi régió az ország egyik jelentős nehézipari térsége volt. Azóta a borsodi iparvidék hagyományos nehézipari ágazatainak számító kohászat és bányászat szerepe nagymértékben visszaesett, megnövelve a munkanélküliséget. 2004-ben a KSH munkaerő-felmérése alapján az országban itt volt a legmagasabb a munkanélküliségi ráta, 10,9%. A régió fellendülésének egyik módja lehet az idegenforgalomban rejlő kiaknázatlan lehetőségek fejlesztése.

Magyarországon is, mint Európában, a turizmus kínálata területileg és szezonálisan erősen koncentrált. Területileg főleg Budapestre, a Balatonra és környékére, valamint a dunántúli térségre; időben pedig a nyári főszezonra összpontosul az idegenforgalom. A legtöbb európai is júliusban és augusztusban megy üdülni, a legkevesebb pedig novemberben.

A turizmus olyan sajátos gazdasági ágazat, amely egyszerre több gazdaságstratégiai cél elérését segíti elő (munkahelyteremtés, területfejlesztés, a természeti és kulturális örökség hasznosítása és megőrzése).

A minőségi turizmus irányába való elmozdulás érdekében a cél a hagyományos vendégkör mellett újabb küldőországok (például Kína) bevonása, illetve a meglévő turisztikai kínálat bővítése, a szolgáltatások színvonalának emelése. Ez utóbbiak körébe tartoznak az élményparkok, a konferenciák, a gyógy- és termálfürdők.

Idegenforgalom, turizmus az Európai Unióban

A turizmus egyik jellemzője, hogy néhány ismertebb területre összpontosul. A nemzetközi turizmus területén a vezető szerepet Európa tölti be. 2002-ben a világ idegenforgalmából 57%-os részarányt képviselt, és itt realizálták a nemzetközi turizmusból származó bevételek közel felét. Ugyanakkor Európán belül is megfigyelhető bizonyos koncentráció: kontinensünk turisztikai forgalmának 85%-a az Európai Unió tagállamaiban bonyolódik le. Az UNESCO által számon tartott 754 világörökség-helyszín közül az Európai Unió területén 277 található. Európa központi helyén fekvő hazánk a világ húsz legjelentősebb idegenforgalmi céllállomása között szerepel, Magyarország a világ idegenforgalmából 2,3%-ban részesült 2002-ben.

Az unióban a turizmus gazdasági hatásai jelentősek, a szolgáltatási szektoron belül a turizmus az egyik igen fontos ágazat, annak ellenére, hogy nem tartozik az EU közös politikáihoz. Az unió országaiban csaknem 20 millióan dolgoznak közvetlenül e területen, és a foglalkoztatottak hányada egyre nő: 1995-ben az összes foglalkoztatott 4,4%-a, öt évvel később már 4,8%-a dolgozott az idegenforgalom területén. 2002-ben Magyarországon ez az arány 3,5% volt.

A 2004-ben csatlakozott országokban körülbelül feleannyi a turizmusban foglalkoztatottak részesedése az összes foglalkoztatottból, mint az unió egészében. Ez az arány Máltán és különösen Cipruson rendkívül magas, 6,7, illetve 11%. A „H” nemzetgazdasági ág hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez az unióban meghaladja a 3%-ot.

Hazánkban a külföldi látogatók ezer lakosra vetített száma és a tartózkodási ideje háromszorosa az Európai Unió átlagának, azonban az egy látogatóra jutó dollárbevételünk ötöde az unióénak. Mindez arra utal, hogy Magyarország – a kedvező turisztikai adottságok ellenére – még nem kellően versenyképes az Európai Unióval szemben.

Az Európai Unión belüli eltérő fejlettségi szintek kiegyenlítését célozzák a strukturális alapok. Különböző célok elérését finanszírozzák, melyek közül három közvetlen összefüggésben van a turizmussal (a fejletlen régiók, a hanyatló ipari tevékenységű területek, a vidék támogatása). A kedvezményezett az országok, illetve régiók, melyekben a turizmus jelentősége a gazdaság számára is kiemelkedő.

Az idegenforgalom szerepe az Európai Unió országaiban mind bevételben, mind kiadásban növekszik. Az idegenforgalom dinamikus fejlődését korlátozza – különösen Európában – a gazdasági növekedés tartós gyengülése.

Magyarország helyzete, lehetőségei

Magyarországot évente több mint 31 millióan keresik fel, ezzel hazánk a Föld legkedveltebb célállomásai között a 12. helyet foglalja el. Ugyanakkor a bevételek nagysága szerint országunk a világ turizmusának már csak a középmezőnyében található. Hazánkban a turizmus alacsony jövedelemtermelő képességének egyik legfontosabb oka az infrastrukturális háttér hiányosságaiban keresendő. Az alpinfrastruktúra mellett a turisztikai infrastruktúrának sem a színvonala, sem a mennyisége nem kielégítő. A bevételek növelését a magas színvonalú szálláshelyek alacsony száma, a turisztikai termékek gazdaságossági szempontból kedvezőtlen összetétele és a turisztikai vonzerőt képviselő adottságaink gyenge kihasználtsága akadályozza.

A turizmus fejlődésének egyik alapja az erős belföldi idegenforgalom. A külföldi, fizetőképes vendéget csak az az ország tudja magához vonzani, ahol a belföldi turizmus fejlett, amely a holt szezon idején is képes belső keresletet támasztani.

1. táblázat
Magyarországon a folyó fizetési mérleg 2004-ben
(milliárd forint)

Megnevezés	Bevétel	Kiadás	Egyenleg
Összesen	13 831	15 619	-1 788
Ebből: áruforgalom	11 192	11 793	-601
szolgáltatások	2 046	2 047	-1
ebből: idegenforgalom	822	578	244

2. táblázat

Magyarországon a turizmus a folyó fizetési mérlegben, 2004

Megnevezés	Bevétel (a külföldiek magyarországi költései)	Kiadás (a külföldre utazó magyarok költései)	Egyenleg
	milliárd forint		
2004. I. negyedév	199	121	78
II. negyedév	220	141	79
III. negyedév	264	206	58
IV. negyedév	138	110	29
<i>Összesen</i>	822	578	244
	millió euró		
2004. I. negyedév	765	466	299
II. negyedév	874	560	315
III. negyedév	1 061	829	232
IV. negyedév	562	446	116
<i>Összesen</i>	3 263	2 301	961

Az idegenforgalom a hiányosságok ellenére is a magyar gazdaság jelentős ágazata, mely több mint 250 ezer fő számára nyújt munkát, megélhetést. (Magyarországon a bruttó nemzeti terméknek már több mint egytizede a turizmusból származik.)

Az idegenforgalom gazdasági jelentősége elsősorban a folyó fizetési mérleg alakulásán keresztül mutatkozik meg: 2004-ben az összes bevétel 6%-át adta az idegenforgalom, a szolgáltatások bevételeinek pedig a negyütizedét. Magyarországon a mérleg egyenlege deficitese, míg az idegenforgalomé többletet mutat (1. táblázat). 2004-ben az idegenforgalomból 3,26 milliárd euró bevétel származott, a kiadások összege 2,30 milliárd eurót tett ki, így az egyenleg 0,96% milliárd euró volt, ami 1996 óta a legalacsonyabb a folyó fizetési mérleg adatai szerint (2. táblázat).

A nemzetközi határforgalom

Észak-Magyarországon Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád határos a szomszédságban fekvő Szlovákiával. A térségben több nagy forgalmú és kisebb határállomás, illetve közút, vasút és hajóút található. Nagyobb forgalmat a sátoraljaújhelyi, a parassapusztai, a tornyosnémeti, a bánrvevei, a salgótarjáni és a balassagyarmati közúti átkelők helyek bonyolítanak le.

2004-ben 17,6 millió magyar látogatott külföldre, ennek 9%-a a régió területén lévő határátelők helyeken keresztül. A magyar állampolgárok 1,5 millió alkalommal lépték át Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye határállomásait, ami 9%-kal haladta meg az előző évet. A vizsgált időszak alatt folyamatosan emelkedett a közúti határátlépések száma a régióban, a 2000. évhez képest már 72%-kal többet regisztráltak. A külföldre látogató magyarok 52–55%-a az idegenforgalmi idényekben, 46–48%-a az idényen kívül eső időszakban hagyta el az országot a régió nemzetközi közúti határain át.

A régió átkelők helyein 2004-ben 2,6 millió külföldi határátlépést jelentett a Határőrség, a korábbi években 2,3 és 2,4 millió között alakult az átkelők helyek forgalma. (2003-ig a KSH a külföldi látogatók számán az országból kilépő külföldiek számát értette, 2004-től viszont a belépő külföldiekét. A határforgalomban a módszertani változás miatt az adatok korlátozottan hasonlíthatók össze.) A külföldi vendégek 2004-ben is nagyobb arányban érkeztek az idegenforgalmi szezonok idején (68%), mint szezonon kívül (32%).

A rendelkezésre álló kapacitás

Észak-Magyarországon a kereskedelmi szálláshelyek férőhelykínálata egyre bővül. A régióba érkező vendégeket 2000-ben 401, 2004-ben pedig 446 egység fogadta, ami 11%-os növekedésnek felel meg. A kemping kivételével valamennyi szállástípusban emelkedés tapasztalható.

Az ifjúsági szállók¹ száma 2,2-szeresére, a szállodáké több mint 20%-kal, a panzióké 8%-kal, a turista-szállásoké 7%-kal nőtt, az üdülőházaké mérsékeltebben, 3%-kal emelkedett, míg a kempingeknél közel 3%-os visszaesés mutatkozott.

3. táblázat

A régióbeli kereskedelmi szálláshelyek egységeinek száma szállástípusonként

Szállástípus	2000	2001	2002	2003	2004
Szálloda	67	70	76	82	81
Panzió	165	182	183	204	178
Turistaszállás	59	63	69	76	63
Ifjúsági szálló	11	15	26	25	24
Üdülőház	62	61	65	84	64
Kemping	37	37	39	42	36
<i>Összesen</i>	<i>401</i>	<i>428</i>	<i>458</i>	<i>513</i>	<i>446</i>

¹ Az ifjúsági szállók férőhelyeiben és később a vendégszámában mutatkozó számottevő növekedés oka abban van, hogy ez viszonylag új szállástípus, kevés egységgel rendelkezik. Így egy újabb egység nyitása jelentős változást okozhat. Másik szállástípusból, például kollégiumból történhet átsorolás is, ami szintén növekedést produkálhat az ifjúsági szálló tekintetében, míg a másik szállástípusban csökkenést eredményezhet.

A régióban a kereskedelmi szálláshelyek közel 36 ezer férőhellyel fogadták az ideérkezőket. Ez a fogadó-képesség 7%-kal magasabb a 2000. évihez képest. A szállástípusok közül egyedül a panziókban mutatkozott 16%-os férőhelycsökkenés, a többinél növekedés volt. Az átlagos férőhelybővülést a szállodák (15%), a turistaszállások (13%), az ifjúsági szállók (72%) és az üdülőházak (17%) haladták meg, a kempingeké ez alatt maradt.

4. táblázat

A régióbeli kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei szállástípusonként*

Szállástípus	2000	2001	2002	2003	2004
Szálloda	6 042	6 362	6 127	6 903	6 923
Panzió	8 709	8 844	8 203	8 958	7 352
Turistaszállás	5 845	5 727	5 853	6 229	6 593
Ifjúsági szálló	1 620	2 199	3 152	3 318	2 789
Üdülőház	3 041	3 328	3 237	3 533	3 572
Kemping	8 165	8 562	7 525	8 557	8 609
<i>Összesen</i>	<i>33 422</i>	<i>35 022</i>	<i>34 097</i>	<i>37 498</i>	<i>35 838</i>

Régióon belül a kereskedelmi szállásférőhelyek felével Borsod-Abaúj-Zemplén megye rendelkezett, ezt követte Heves megye 39%-os, illetve Nógrád megye 11%-os részesedése. A régió megyéi közül Heves részaránya a szállodák és az ifjúsági szállók, Borsod-Abaúj-Zemplén megyéé pedig a panziók, az üdülőházak és a kempingek tekintetében magasabb, míg a turistaszállók vonatkozásában kiegyenlítették az arányok.

5. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása megyénként és szállástípusonként, 2004

(százalék)

Szállástípus	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Régió
Szálloda	43,0	52,7	4,4	100,0
Panzió	63,1	22,8	14,1	100,0
Turistaszállás	41,4	41,8	16,8	100,0
Ifjúsági szálló	34,3	47,1	18,6	100,0
Üdülőház	52,5	40,2	7,3	100,0
Kemping	55,5	36,1	8,4	100,0
<i>Összesen</i>	<i>50,1</i>	<i>38,9</i>	<i>11,0</i>	<i>100,0</i>

A férőhelyek szállástípusonkénti megoszlása 2000 óta nem változott számottevően: az ifjúsági szállók aránya 4,8%-ról 7,8%-ra emelkedett, a panziók hányada viszont 26,1%-ról 20,5%-ra apadt.

A régióban a legtöbb férőhellyel a kempingek (8609), a panziók (7352), a szállodák (6923) és a turista-szállók (6593) rendelkeztek 2004. július 31-én, az üdülőházak kapacitása is megközelítette a 4 ezret, az ifjúsági szállóké pedig a 3 ezret.

Az ország 336 ezer férőhelyének 11%-a a régióban található. Országosan 8, régiós szinten 7%-ot tett ki a férőhelybővülés a 2000. évhez viszonyítva. A férőhelyek alakulását szállástípusonként vizsgálva: a kempingek (96,5%) esetében csökkenés, a panzióknál (105,2%) átlag (107,6%) alatti, a többinél átlag feletti növekedés következett be a bázisévhez képest. Az országban a szállodák és a kempingek férőhelyei domináltak 2004-ben, az előbbieket 34, az utóbbiakat 29%-os részarányal. A szállodák és a panziók együttes aránya 47%-ot tett ki, a régióban alacsonyabb ez az arány, négytized. A szállástípusok aránya nem annyira markáns, mint amennyire azt a minőségi turizmus igényelné.

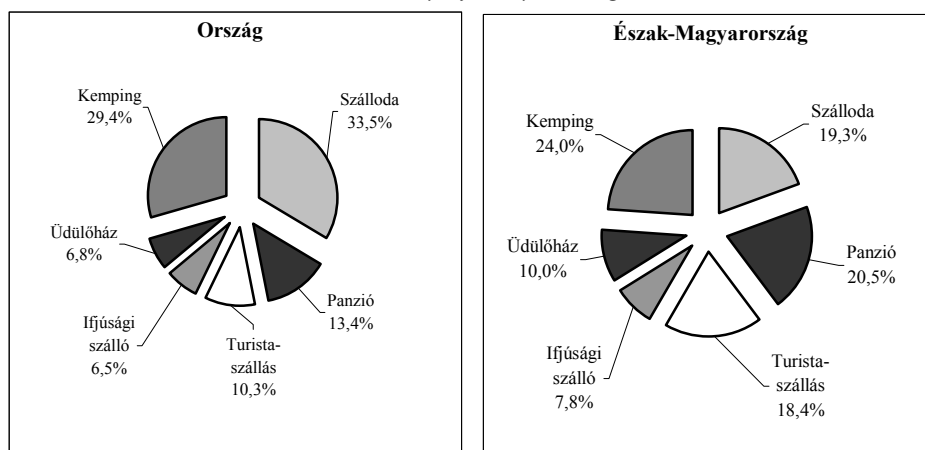
A szobakihasználtság országosan kedvezőbb, mint Észak-Magyarországon: az előbbinél a kiadható szobák 38, az utóbbinál 24,7%-át vették igénybe a vendégek. A régió megyéi közül Borsod-Abaúj-Zemplénben a legmagasabb a mutató értéke, 25,6%, ezt Heves követte 24,8%-kal.

* A férőhelyadatok a továbbiakban július 31-i állapot szerinti.

A szállástípusok közül a szállodák szobakihasználtsága Heves megyében 35%, magasabb a régiósnál (32,4%), azonban az országos (46,4%) alatt maradt. A panziók esetében pedig a borsod-abaúj-zempléni értékek bizonyultak magasabbnak: a kiadható szobák 22,3%-át kivették, ami megközelítette az országos 22,7%-os kihasználtságot, és meghaladta a régió (19,8%) értékét. A férőhelyek kihasználtsága a szállodák esetében a legmagasabb, mind Heves (29%), mind Borsod-Abaúj-Zemplén (21,3%) megyében.

1. ábra

A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása, 2004

A vendégek száma

Észak-Magyarország kereskedelmi szálláshelyeit évente 600–650 ezren vették igénybe. A régió megyéi közül a vendégforgalomból Borsod-Abaúj-Zemplén 48%-kal, Heves 44%-kal, Nógrád megye pedig 8%-kal részesedett 2004-ben.

A vendégforgalom némi hullámzást mutat: 2001-ben közel 5 ezer fős, 2004-ben pedig több mint 18 ezer fős visszaesés mutatkozott az előző évhez képest. A 2004. év folyamán 635 ezer vendég szállt meg a régióban, ami 5%-kal magasabb a 2000. évhez, és 6%-kal a 2001. évi legalacsonyabb értékhez viszonyítva.

A régió megyéi közül Borsod-Abaúj-Zemplénben folyamatos volt a vendégszám-emelkedés a 2003. évig, majd 19 ezer fős visszaesés következett be. Ez a csökkent vendégszám azonban a 2000. évihez mérve 14%-os többletet jelentett. Nógrád megyébe 2002-ben érkezett a legtöbb vendég, azóta számuk folyamatosan apadt. A 2004. évi 51 ezer fő 14%-kal kevesebb az előző évhez, és 8%-kal a 2000. évhez képest. Heves megyében igen ingadozó a vendégforgalom, 272–285 ezer fő között mozgott az elmúlt öt évben, a legkevesebb vendéget 2001-ben fogadták. 2004-ben emelkedett 9300 fővel a vendégek száma az előző évhez képest, azonban ez a növekedés sem tudta a négy évvel korábbi legmagasabb értéket elérni, így 1,2%-os apadás következett be. (2004-ben hazánkba több mint 6,6 millió vendég érkezett, ami 11%-os gyarapodás a 2000. évhez viszonyítva.)

6. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma

(fő)

Év	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Észak-Magyarország
2000	266 234	284 642	55 396	606 272
2001	272 109	268 466	60 840	601 415
2002	289 413	272 887	61 549	623 849
2003	322 190	271 916	59 130	653 236
2004	302 841	281 182	50 991	635 014

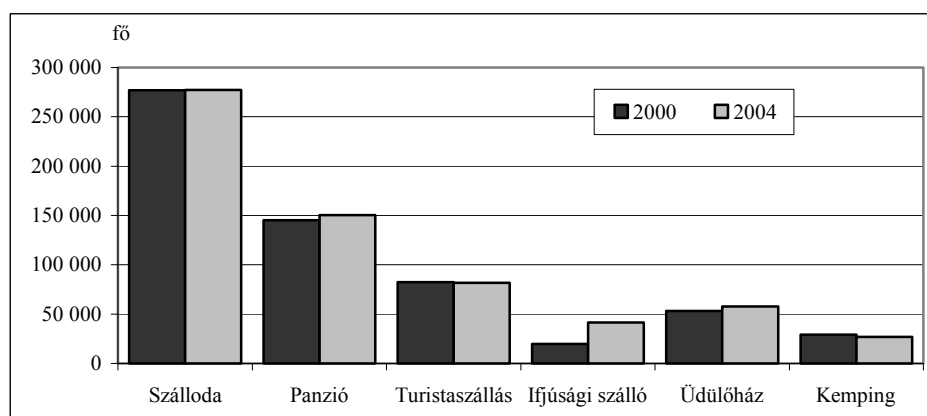
A régióban a legtöbb vendég a szállodákat (277 281), illetve a panziókat (150 235) kereste fel, de számottevő volt a turisztaszállások és az üdülöházak vendégforgalma is. Az ifjúsági szállókban több mint 41 ezer, a kempingekben 27 ezer ember szállt meg 2004-ben.

Országosan a vendégek 69%-a a szállodákat, 13%-a a panziókat, 5-5%-a a kempingeket és a turisztaszállásokat részesítette előnyben, míg az üdülöházakat és az ifjúsági szállókat 4-4%-uk vette igénybe 2004-ben.

A régió vendégforgalmát a szállások összetétele szerint nézve megállapítható, hogy a legnagyobb gyarapodás közel 2,1-szeres, a 2000. évhez képest az ifjúsági szállók tekintetében következett be. A szállodákban megfordult vendégek száma folyamatosan csökkent az évek alatt, azonban 2004-ben növekedés történt, és elérte a 2000. évi értéket. Ennek oka, hogy bár Heves megyében 2700 fővel, Nógrád megyében 1500 fővel kevesebb vendéget szállásoltak el, ezzel szemben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében közel 4400 fővel emelkedett a szállodák vendégforgalma ez idő alatt. Az üdülöházakban átlag feletti, a panziókban átlag alatti volt a növekedés, míg a turisztaszállásokon (0,9%-kal) és a kempingekben (6,9%-kal) csökkent a vendégforgalom.

2. ábra

A régióban a kereskedelmi szálláshelyek vendégszámának alakulása szállástípusonként

2004-ben a vendégek egynegyede az előidényben, 28%-a a főidényben, 16%-a az utóidényben látogatott Észak-Magyarországra, és több mint háromtizedük az idényen kívül eső hat hónap folyamán érkezett. Az előidény viszonylag magas aránya a belföldi turizmusnak köszönhető, mivel a külföldi vendégek nagy része, 37%-a júliusban és augusztusban vette igénybe a kereskedelmi szálláshelyeket.

7. táblázat

A régióban a kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek megoszlása idény szerint

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Előidény	25,6	24,9	25,4	26,6	25,0
Főidény	27,4	27,6	26,9	28,0	28,2
Utóidény	16,0	16,5	16,2	16,3	16,0
Idényen kívül	31,0	31,0	31,5	29,1	30,8
Évi összes	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek idényenkénti megoszlása számottevően nem változott az öt év alatt. A 2000. évhez viszonyítva némileg csökkent az előszezon részaránya, míg a főidényé növekedett. Továbbra is szembetűnő a külföldi vendégek időbeli koncentrátsága, ugyanakkor az összes vendéghez képest a külföldiek egyformán veszik igénybe mind az idényen kívüli hónapokat, mind az utóidényt.

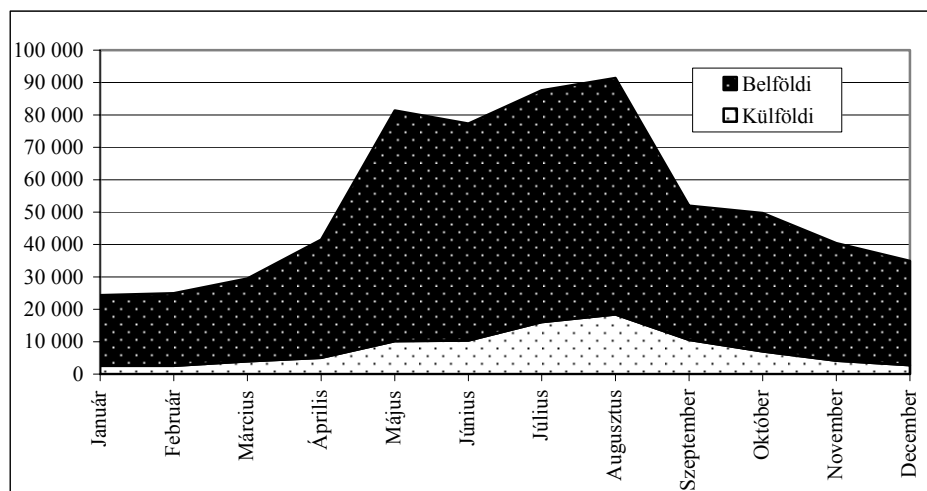
8. táblázat
A régióban a kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégeinek megoszlása idény szerint
(százalék)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Előidény	18,8	20,4	22,0	23,1	22,0
Főidény	42,7	40,7	37,9	37,9	36,8
Utóidény	18,5	18,8	19,8	19,4	18,8
Idényen kívül	20,0	20,1	20,3	19,6	22,4
Évi összes	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A régió kereskedelmi szálláshelyeire az előidényben 2%-kal, a főidényben 8%-kal, az utóidényben 5%-kal több vendég érkezett a 2000. évhez képest, míg a külföldiek vonatkozásában csak az előidényben figyelhetünk meg 4%-os emelkedést, a többi idényben viszont mérséklődés tapasztalható.

3. ábra

A régióban a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma havonta, 2004

A külföldi vendégek számának alakulása

A régióban a külföldi vendégek száma a visszaesés irányába mutat a vizsgált időszak alatt. A turizmus a nemzetközi, a bel- és külpolitikai hatásoknak az egyik leginkább kitett gazdasági ágazat. Érzékenyen reagál a kedvezőtlen időjárásra is.

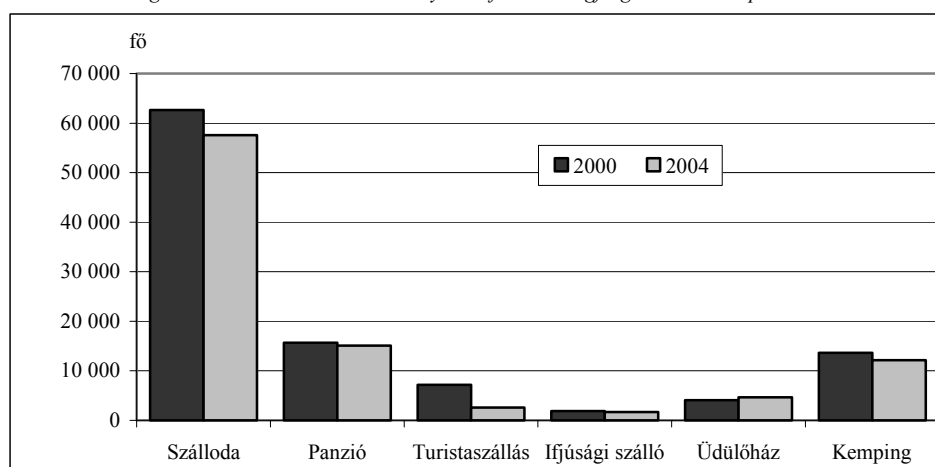
Az utóbbi három évben a külföldiek száma a régióban nem érte el a százezret, arányuk pedig a 2000. évi 17%-ról 15%-ra csökkent. A régió belül 2002-ig Heves megyébe érkeztek nagyobb számban a külföldiek, azonban az utóbbi két évben Borsod-Abaúj-Zemplén megye került e tekintetben az élre. Heves megyébe 27%-kal kevesebb külföldi látogatott, mint 2000-ben, ami nagyban hozzájárult a régió külföldi vendégeinek 11%-os csökkenéséhez.

Országosan – a régióval ellentétben – nőtt a külföldi vendégek száma. A legtöbb külföldi vendég 2004-ben látogatott hazánkba a vizsgált időszak éveit. Az összes vendégen belüli részarányuk azonban a 2000. évi 50,4%-ról 2004-re 49,4%-ra mérséklődött.

A régió valamennyi szállástípusában hullámzást mutat a külföldi vendégforgalom a vizsgált időszakban. Egyedül az üdülőkörzetekben figyelhetünk meg növekedést, míg a többi szállásformában csökkenő létszámban szálltak meg a külföldiek. (A szállodákat 8%-kal, a panziókat 4%-kal, a turistaszállásokat 64%-kal, az ifjúsági szállásokat 9%-kal, a kempingeket 11%-kal kevesebb külföldi vendég kereste fel.)

4. ábra

A régióban a kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégforgalma szállástípusonként

A külföldiek legtöbbször, 61%-a a szállodákat, 16%-a a panziókat, 13%-a a kempingeket részesítette előnyben, míg az üdülőházakat 5%-ban, a turistaszállásokat 3%-ban, az ifjúsági szállókat pedig 2%-ban választották.

9. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendég száma

(fő)

Év	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Észak-Magyarország
2000	45 011	56 334	3 703	105 048
2001	48 813	53 495	4 353	106 661
2002	45 494	49 166	4 007	98 667
2003	49 551	43 131	4 297	96 979
2004	48 538	41 376	3 796	93 710

Országos viszonylatban eltérés mutatkozott a különböző szállástípusok külföldi vendégek által történő kiválasztásában. 84%-uk a szállodákat, 7%-uk a kempingeket, 6%-uk a panziókat kereste fel, míg a többi szállástípus részesedése 3% körül mozgott. (A külföldiek érdeklődése egyre inkább a magasabb szintű szolgáltatásokat nyújtó szállodák felé tolódik el.)

A belföldi vendégforgalom

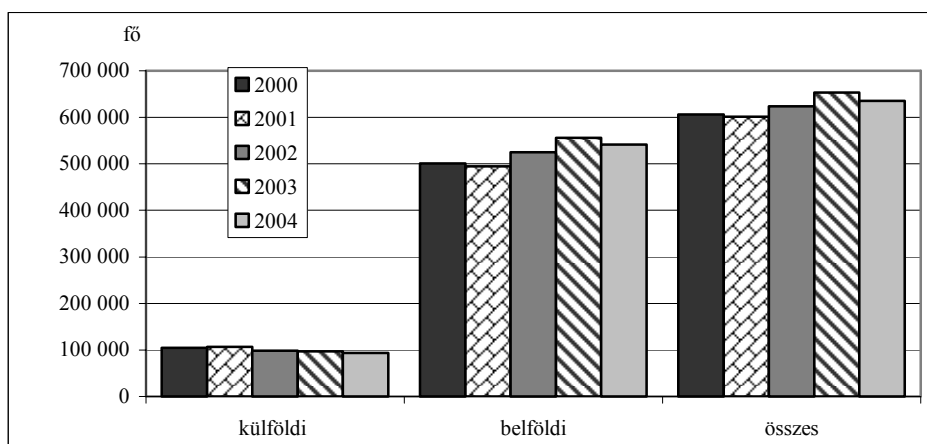
A régió vendégeinek 85%-a a belföldiek köréből került ki 2004-ben, és a korábbi években is 82% felett volt ez az érték. A négy év alatt 8%-kal nőtt a belföldi vendégek száma, ugyanakkor a külföldieké 11%-kal csökkent. A belföldi vendégforgalom adatai általában növekedést tükröznek.

2004-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megyébe 15%-kal, Heves megyébe 5%-kal több hazai vendég látogatott el, mint 2000-ben, Nógrád megyébe viszont 9%-kal kevesebb. Az előző évhez mérve egyedül Heves megyében emelkedett 5%-kal a belföldi vendégforgalom, míg a másik két megyében csökkenés volt tapasztalható.

A turistaszállások belföldi vendégeinek hányada 97%, az ifjúsági szállóké 96%, az üdülőházaké 92%, a panzióké kilenczetedet, a szállodáké pedig megközelítette a nyolctizedet. Egyedül a kempingekben volt kiegyenlítettebb a külföldi (45%) és a belföldi (55%) vendégek közötti arány 2004-ben.

Országosan a belföldi vendégek hányada egy százalékponttal, számuk pedig 14%-kal emelkedett négy év alatt. A belföldi vendégek 55%-a a szállodákat, közel egyötödük a panziókat választotta, a turistaszállásokon 9, az üdülőházakban 7, az ifjúsági szállókban 6, a kempingekben 4%-uk szállt meg 2004-ben.

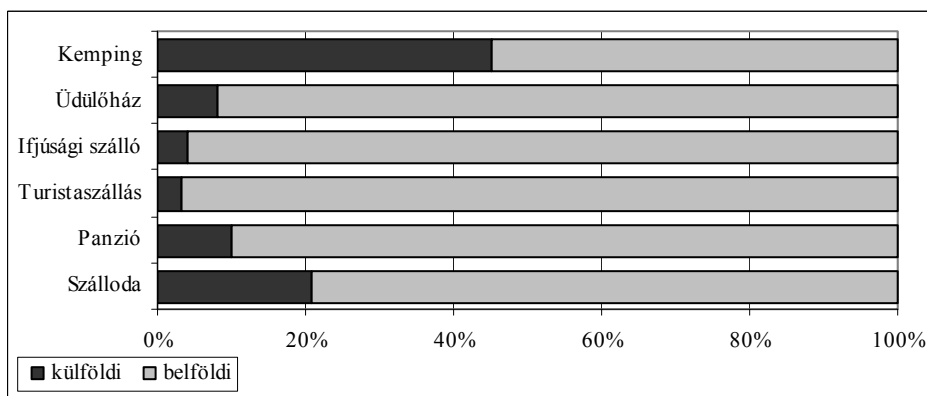
5. ábra
Észak-Magyarország kereskedelmi szálláshelyein a külföldi és a belföldi vendégek számának alakulása

10. táblázat
A kereskedelmi szálláshelyek belföldi vendégforgalma

Év	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Észak-Magyarország
2000	221 223	228 308	51 693	501 224
2001	223 296	214 971	56 487	494 754
2002	243 919	223 721	57 542	525 182
2003	272 639	228 785	54 833	556 257
2004	254 303	239 806	47 195	541 304

6. ábra
Észak-Magyarország kereskedelmi szálláshelyein a külföldi és belföldi vendégek aránya szállástípusonként, 2004

A vendégéjszakák alakulása

A régióba 2001-ben érkezett a legkevesebb vendég, míg a vendégéjszakák vonatkozásában a legkedvezőtlenebb évek a 2004-es bizonyult. 2001-ben és 2004-ben Észak-Magyarországon a vendégek megközelítően 1,5-1,5 millió, a többi évben viszont ezt meghaladó vendégéjszakát termeltek.

A megyék közül a vendégéjszakák száma egyedül Borsod-Abaúj-Zemplén megyében nőtt 7%-kal, a másik két megyében – Heves megyében egytizeddel, Nógrád megyében egynegyeddal – csökkent 2000-hez képest. E nagy apadást nem tudta a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei növekedés kompenzálni, így több mint 4%-os fogyás következett be.

11. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak száma

Év	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Észak-Magyarország
2000	644 429	719 525	162 520	1 526 474
2001	628 706	679 589	166 063	1 474 358
2002	663 346	683 501	166 739	1 513 586
2003	738 372	649 575	146 670	1 534 617
2004	692 297	645 296	122 597	1 460 190

Régió belül a vendégéjszakák számát tekintve Borsod-Abaúj-Zemplén megye részaránya is emelkedett: 2000-ben 42,2; 2004-ben 47,4% volt. A másik két megyében az arány ezzel ellentétesen változott: Hevesben 47,1%-ról 44,2%-ra, míg Nógrádban 10,6%-ról 8,4%-ra csökkent.

A vendégéjszakák szállástípusonkénti megoszlását vizsgálva látjuk, hogy a szállodák és a panziók a legkedveltebbek, együttes részarányuk mind az öt évben meghaladta a hattizedet. Az üdülőkörökben regisztrált vendégéjszakák részaránya nem változott, a kempingek és a turistaszállások esetében csökkenés volt érzékelhető. Az ifjúsági szállók részesedése folyamatosan emelkedett, 2004-ben a négy évvel korábbi kétszeresét érte el.

A régióban a külföldi vendégforgalom visszaesésével a megfelelő vendégéjszakaszám is mérséklődött. A vizsgált időszak alatt folyamatosan csökkent a külföldi vendégek által eredményezett vendégéjszakák száma. 2004-ben alig több mint 253 ezer vendégéjszakát regisztráltak a régió kereskedelmi szálláshelyein, ami 23%-kal volt alacsonyabb a 2000. évinél. Valamennyi szállástípusban csökkenés következett be.

12. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégéjszakáinak száma

Év	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Heves megye	Nógrád megye	Észak-Magyarország
2000	139 282	175 521	13 765	328 568
2001	136 199	172 468	12 301	320 968
2002	126 141	147 451	12 837	286 429
2003	135 822	111 766	10 546	258 134
2004	133 095	110 043	10 018	253 156

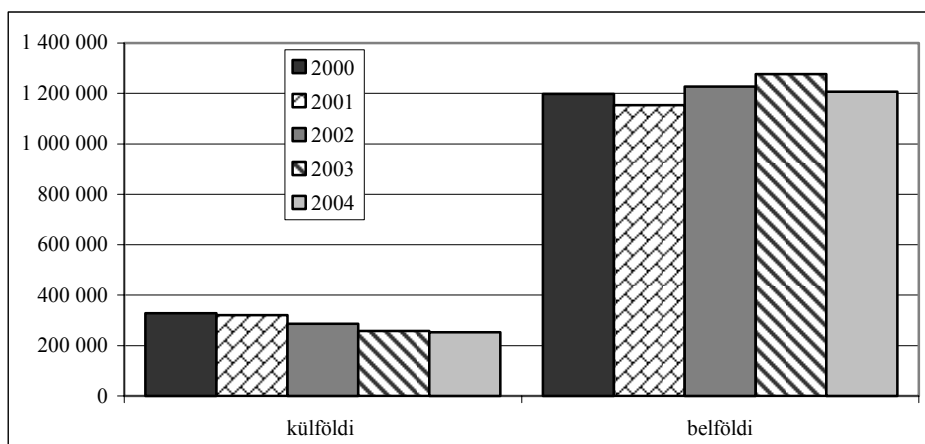
Heves megyében 37, Nógrádban 27, Borsod-Abaúj-Zemplénben pedig 4%-kal esett vissza a külföldi vendégéjszakák száma a négy évvel korábbihoz képest. A külföldi vendégek körében regisztrált vendégéjszakák megyénkénti részaránya Borsod-Abaúj-Zemplénben emelkedő (42,4-ről 52,6%-ra), Hevesben (53,4-ről 43,5%-ra) és Nógrádban (4,2-ről 4%-ra) csökkenő volt a 2000. évhez viszonyítva.

A legtöbb vendégéjszakát a szállodákban regisztrálták mind az összes, mind a belföldi, mind a külföldi vendégek vonatkozásában.

Az ifjúsági szállásokon több mint kétszeresére, a turistaszállásokon pedig 3%-kal emelkedett, a többi szállástípusban csökkent, így átlagosan 1%-kal nőtt a belföldiek vendégéjszakáinak száma. Azonban a belföldi vendégéjszakák mennyiségének ez a növekedése nem bizonyult eléggé ahhoz, hogy kompenzálni tudja a külföldi vendégéjszakák számának (23%-os) csökkenését, így az összes eltöltött vendégéjszaka 4%-kal mérséklődött a bázisévhez képest.

A régióban a kereskedelmi szálláshelyeken a külföldi és a belföldi vendégéjszakák száma

7. ábra

A belföldi vendégéjszakák szállástípusonkénti megoszlása a szállodák és az ifjúsági szállók kivételével nem módosult számottevően a vizsgált időszak alatt. A szállodáknál mérséklődés (40,8-ről 37,5%-ra), az ifjúsági szállóknál viszont emelkedés (4,2-ről 8,8%-ra) következett be a négy évvel korábbihoz képest.

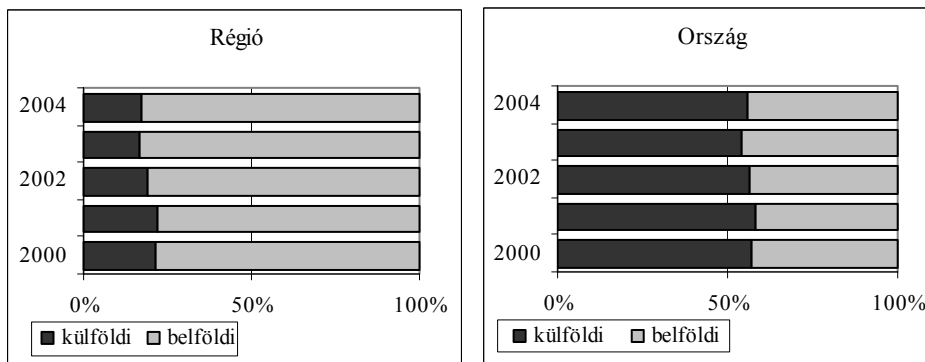
Az ország kereskedelmi szálláshelyein a belföldiek 7%-kal több vendégéjszakát termeltek, a külföldiek ugyanannyit, így összességében 3%-kal emelkedett a vendégéjszakák száma a bázisévhez képest.

Országosan a vendégek döntő része a szállodákat választotta: itt keletkezett a vendégéjszakáik kétharmada is. Ezt követően a panziókat (10,7%) és a kempingeket (9,3%) részesítették előnyben. A többi szállástípusban regisztrált vendégéjszakák részaránya 4 és 5% között változott.

A régióban a belföldi vendégek vendégéjszakáinak aránya (83%) magasabb, míg országosan (44%) kiegyenlítettebb volt 2004-ben.

A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak megoszlása

8. ábra

Napjainkban az ország nyolc világörökség-helyszínre lehet büszke, melyek közül három, Hollókő ófalu, az Aggteleki-karszt és a Tokaj-hegylajai borvidék Észak-Magyarországon található. Az utóbbi a legfiatalabbak egyike. A Tokaj-hegylajai borvidékre érkező vendégek (46%-kal) és vendégéjszakáik (32%-kal) száma is növekedést tükröz 2000 óta. A régióhoz viszonyított vendégeik és vendégéjszakáik részaránya is emelkedett a 2004. évhez képest, az előbbi 2,1, az utóbbi 1,8 százalékponttal. Ugyanez mondható el az Aggteleki-karszt

helyszínről is: az idetartozó településeken több mint kétharmaddal lett több a vendégéjszaka, ezen belül a külföldieké közel háromtizeddel. Hollókő ófaluba a kisebb részarányt képviselő külföldi vendégek 45%-kal többen érkeztek, és a vendégéjszakáik mennyisége 2,6-szeresére emelkedett. Valószínű, hogy a pozitív változáshoz a világörökségi cím elnyerése is hozzájárult.

A vendégek átlagos tartózkodási ideje

A kereskedelmi szálláshelyeken lényeges, hogy mennyi vendéget fogadnak, és a látogatók hány éjszakára maradnak. A régió valamennyi szálláshelye igyekszik ezt az átlagos tartózkodási időt megnyújtani.

A régió kereskedelmi szálláshelyein – emelkedő vendégszám és csökkenő vendégéjszakaszám mellett – az átlagos tartózkodási idő a 2000. évi 2,5 éjszakáról 2004-re 2,3 éjszakára mérséklődött.

13. táblázat

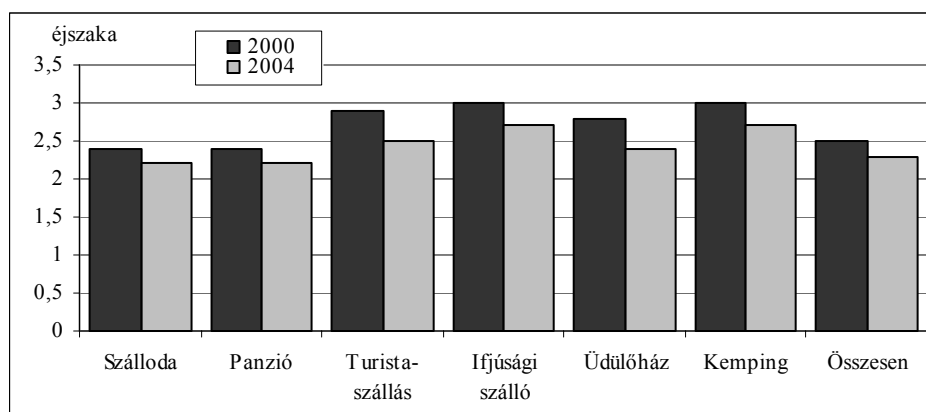
A régióban az átlagos tartózkodási idő a kereskedelmi szálláshelyeken

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Belföldi	2,4	2,3	2,3	2,3	2,2
Külföldi	3,1	3,0	2,9	2,7	2,7
<i>Összesen</i>	<i>2,5</i>	<i>2,5</i>	<i>2,4</i>	<i>2,3</i>	<i>2,3</i>

A külföldi vendégek – számuk és eltöltött éjszakáik számának visszaesése ellenére – átlagosan több időt töltenek el a régióban, mint a belföldiek. A külföldiek hosszabb ideig történő tartózkodása minden szállástípusra igaz.

9. ábra

A régió kereskedelmi szálláshelyein az átlagos tartózkodási idő szállástípusonként

A kereskedelmi szálláshelyeken összességében az átlagos tartózkodási idő csökkenése a jellemző, és ez igaz a szállástípusok mindegyikére, valamint a belföldi, külföldi bontásra is.

Országosan az átlagos tartózkodási idők hosszabbak voltak a régiósnál. A vendégek átlagosan 2,9; ezen belül a belföldiek 2,5 éjszakát, míg a leghosszabb időt, 3,2 éjszakát a külföldiek maradtak a kereskedelmi szálláshelyeken 2004-ben. A szállástípusok közül a legnagyobb eltérés a kempingek esetében tapasztalható, ahol a vendégek átlagosan 2,2 éjszakával maradtak tovább, mint a régióban.

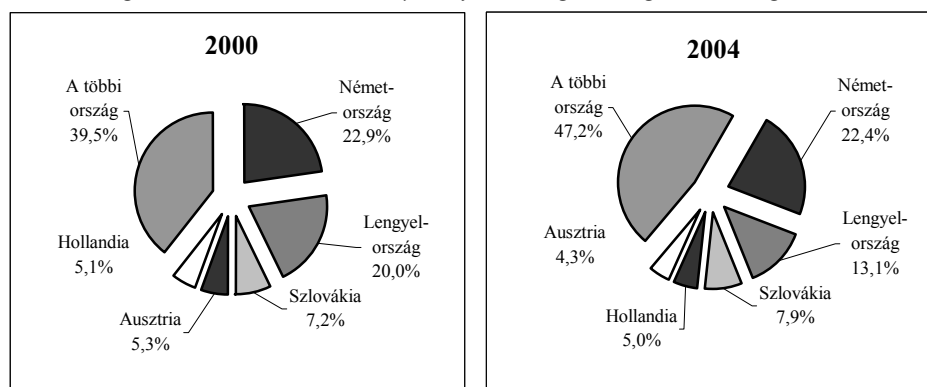
A külföldi vendégforgalom országonként

2004-ben a külföldi vendégek 93%-a Európa, 52%-a pedig az Európai Unió országaiból látogatott a régióba; a vendégéjszakáik megoszlása 93%-ot, illetve 54%-ot tett ki. A vendégkör zömében ugyanabból a 4–6

országból tevődött össze, bár az arányokban történt némi változás. A vizsgált években Németországból, Lengyelországból és Szlovákiából érkezett a legtöbb külföldi vendég. A negyedik helyre 2000-ben és 2001-ben Ausztria, a következő három évben Hollandia lépett. A vendégekéhez hasonlóan alakult a vendégéjszakák országokénti megoszlása is. A többi földrész országaiból a régiókba látogatott vendégek és az eltöltött éjszakák aránya 7-7%-ot tett ki.

10. ábra

A régióban a kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégeinek megoszlása országok szerint

Bővült a Csehországból, Franciaországból, Olaszországból, Szlovákiából és Ukrajnából, míg csökkent az Ausztriából, Lengyelországból, Németországból és Romániából érkezett vendégek aránya. A legnagyobb részarány-növekedést a csehországi, a legjelentősebb apadást pedig a lengyelországi vendégek hányada mutatta.

14. táblázat

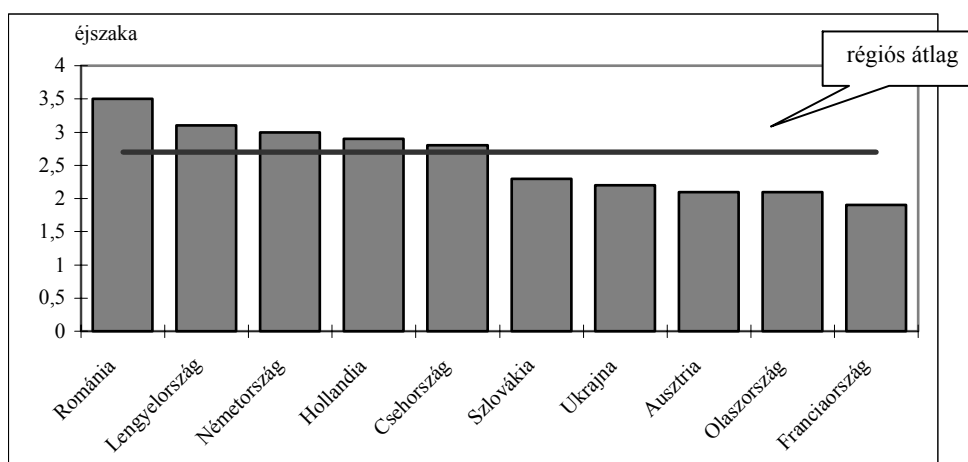
A régióban a kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégforgalma országok szerint

Ország	Vendég, fő		Vendégéjszaka		Átlagos tartózkodási idő, éjszaka	
	2000	2004	2000	2004	2000	2004
Külföld összesen	105 048	93 710	328 568	253 156	3,1	2,7
Az Európai Unió országai	..	48 791	..	135 619	..	2,8
Európai országok összesen	97 036	86 691	311 319	234 734	3,2	2,7
Ebből: Ausztria	5 590	4 068	14 181	8 461	2,5	2,1
Csehország	2 393	4 555	7 502	12 807	3,1	2,8
Franciaország	3 078	4 007	6 646	7 648	2,2	1,9
Hollandia	5 383	4 708	16 871	13 794	3,1	2,9
Lengyelország	20 994	12 270	107 471	37 560	5,1	3,1
Németország	24 072	20 986	72 563	63 561	3,0	3,0
Olaszország	3 086	3 728	6 951	7 650	2,3	2,1
Románia	2 432	1 905	6 706	6 701	2,8	3,5
Szlovákia	7 566	7 406	18 471	17 339	2,4	2,3
Ukrajna	3 074	2 926	4 143	6 484	1,3	2,2

Ausztria, Franciaország, Olaszország, Szlovákia és Ukrajna esetében a külföldiek vendégéjszakáinak részaránya alacsonyabb, mint a vendégeké. Csehország, Hollandia, Lengyelország, Németország és Románia vonatkozásában fordított a helyzet, itt a külföldi vendégéjszakák aránya a magasabb. Az előbb említett országok vendégei rövidebb, az utóbbiak hosszabb ideig maradtak a régióban, ami az átlagos tartózkodási időben is megmutatkozott.

11. ábra

A külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje Észak-Magyarországon országonként, 2004

Az Európai Unió országaiból 2002-től számítva 49 ezer vendég látogatta meg évente a régió kereskedelmi szálláshelyeit. Az azonos vendégszám mellett az Európai Unióból érkezett vendégek aránya emelkedett. (2002-ben 49,6, 2003-ban 50,2, 2004-ben 52,1%-ot tett ki.) A vendégek 136 ezer vendégéjszakát termeltek, átlagosan 2,8 éjszakát töltöttek el a régió kereskedelmi szálláshelyein 2004-ben. A vendégéjszakák száma a 2002. évhez képest közel 8 ezerrel fogyatkozott, de részarányuk növekvő tendenciát tükröz.

Az idegenforgalmi árbevétel alakulása

A régióban a kereskedelmi szálláshelyek szállásdíjbevétele 2000-ben 3,3 milliárd forint volt, 2004-ben pedig 5,1 milliárd forintot tett ki, ami folyó áron 52%-os növekedés. 2000-ben a régión belül a szállásdíjak 51,6%-át Heves, 41,3%-át Borsod-Abaúj-Zemplén, 7,1%-át Nógrád megye érte el. A 2004. évre a sorrend az első két helyen felcserélődött, és kiegyenlítettebb lett közöttük a részarány. Borsod-Abaúj-Zemplén megye részesedése 47,8%-ra nőtt, míg Heves megyéé 45,7; Nógrád megyéé pedig 6,5%-ra esett vissza.

A külföldi vendégek szállásdíjából származó bevétel régiós szinten 2004-ben érte el a legmagasabb értéket, amikor meghaladta az 1,2 milliárd forintot. A 2000. évi legalacsonyabb értékhez képest közel háromtizeddel magasabb bevétel keletkezett a 2004. évben. A bázisévben a külföldiek biztosították a régió szállásdíjából eredő bevételeinek 28,3%-át, ami 2004-re 4,3 százalékponttal esett vissza.

15. táblázat

A kereskedelmi szálláshelyek szállásdíjbevétele a régióban

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Összesen	3 344	3 682	4 037	4 444	5 092
Ezen belül: külföldi	946	1 081	1 046	1 041	1 224

A belföldi vendégek után 3,9 milliárd forint szállásdíjbevétele regisztráltak a régió kereskedelmi szálláshelyein, ami több mint hattizeddel haladta meg a bázisét.

Szállástípusonként valamennyi évben a szállodákban keletkezett a legtöbb bevétel, bár az arányuk fokozatosan csökkent, 66%-ról 64%-ra apadt a négy év alatt. A szállodák után a panziók díjbevételei hányada a legmagasabb, és részarányuk 18%-ról 22%-ra emelkedett.

A turistaszállások díjbevételeihez való hozzájárulása 6,5-ről 5,3%-ra, az üdülőházaké 5,4-ről 5,1%-ra, a kempingeké 2,1-ről 1,7%-ra csökkent, míg az ifjúsági szállóké 1,6-ről 2,7%-ra gyarapodott.

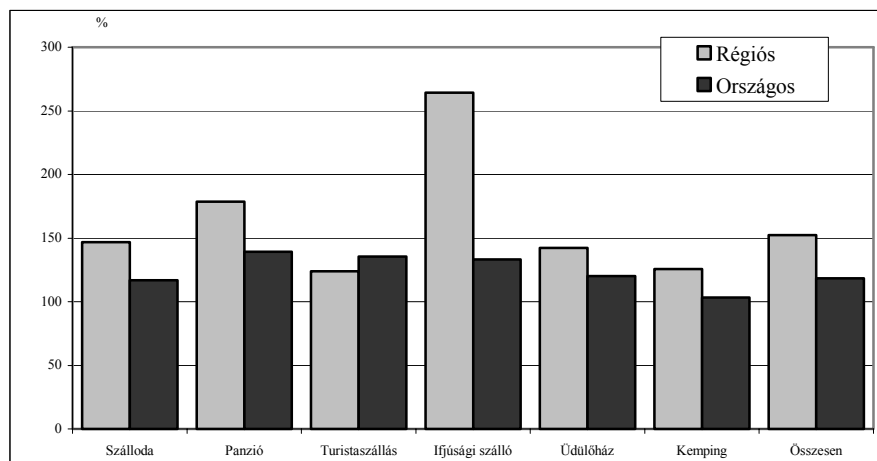
16. táblázat
A régióban a kereskedelmi szálláshelyek szállásdíjbevétele szállástípusonként
(millió forint)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Szálloda	2 207	2 409	2 512	2 671	3 239
Panzió	615	698	874	1 025	1 099
Turistaszállás	217	245	238	264	269
Ifjúsági szálló	53	77	121	123	140
Üdülőtábor	182	178	224	258	259
Kemping	70	76	67	104	88
<i>Régió összesen</i>	<i>3 344</i>	<i>3 682</i>	<i>4 037</i>	<i>4 444</i>	<i>5 092</i>
Ország összesen	83 810	86 550	87 580	88 788	99 243

Észak-Magyarországon a kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bevétele 3,6 milliárd forintot tett ki, ami az országos érték 7%-a. Egy kereskedelmi szálláshelyre vetítve hazánkban átlagosan 1,9 millió, a régióban 840 ezer, ezen belül Heves megyében 1,3 millió forint jutott.

2004-re az országban a szállásdíjbevételek 18%-kal nőttek a 2000. évhez viszonyítva. A régióban a szállásdíjbevételek növekedése a turistaszállások kivételével valamennyi szálláshelytípusban nagyobb volt, mint országosan. Az országban magasan kiemelkedett a szállodák (85,2%) és a panziók (7,6%) szállásdíjbevétele, ugyanakkor a többi szálláshelytípus kisebb, egyenként 3% alatti hányadot képviselt a 2004. évben.

12. ábra
A kereskedelmi szálláshelyek szállásdíjbevételeinek változása, 2004
(2000. év=100,0)

17. táblázat
A régióban a kereskedelmi szálláshelyek egy éjszakára jutó szállásdíjbevétele
(forint)

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Szálloda	3 383	3 839	4 147	4 548	5 396
Panzió	1 793	2 157	2 511	2 855	3 356
Turistaszállás	911	1 013	1 056	1 208	1 299
Ifjúsági szálló	879	1 041	1 000	1 116	1 249
Üdülőtábor	1 242	1 434	1 549	1 565	1 860
Kemping	814	910	978	1 093	1 188
<i>Régió összesen</i>	<i>2 191</i>	<i>2 497</i>	<i>2 667</i>	<i>2 896</i>	<i>3 487</i>
Ország összesen	4 563	4 641	4 747	4 771	5 251

Egy vendégéjszakára a régióban átlagosan 3487 forint díjbevétel jutott 2004-ben, ami 1296 forinttal magasabb a 2000. évinél. A szállástípusok közül a panziókban 87%-kal, a szállodáknál hattizeddel kellett magasabb árat fizetni átlagosan egy éjszakára 2004-ben, mint 2000-ben, a többi szállásformában is 42–50% között mozgott a növekedés.

2004-ben a régióban az egy vendégéjszakára jutó átlagos szállásdíj kétharmada volt az országosnak, míg 2000-ben ez az arány 48%-ot tett ki. Az ország kereskedelmi szálláshelyein a vendégek átlagosan közel 700 forinttal fizettek többet egy éjszakáért a négy évvel korábbihoz képest.

Hazánkban átlagosan 3,7 millió forint szállásdíjbevételt regisztráltak egy kereskedelmi szálláshelyre, a régióban ennek egyharmadát.

A vendégforgalom területi megoszlása a régióban

A régió vendégforgalma döntően a városokra koncentrálódik. 2004-ben a régió 33 városa közül 23 rendelkezett kereskedelmi szálláshellyel, ahol a régió férőhelyeinek hattizede volt. 2000-ben 30 településnek volt városi rangja, ebből 21-ben volt kereskedelmi szálláslehetőség, ami 64%-os férőhely-részesedést jelentett. Négy évvel korábban a három megyeszékhely a régiós férőhelyek 41%-a felett rendelkezett, szemben a 2004. évi 32%-os részaránnyal.

18. táblázat

A régió kereskedelmi szálláshelyeinek főbb adatai területenként, 2004

Megnevezés	Férőhely	Vendég, fő	Ebből: külföldi	Vendég- éjszaka	Ebből: külföldi	Átlagos tartózkodási idő, éj	Ebből: külföldi
Városok	21 389	376 591	78 509	864 173	213 995	2,3	2,7
Ebből:							
Miskolc	4 703	117 742	20 647	240 881	50 788	2,0	2,5
Eger	4 757	106 085	31 311	241 305	86 179	2,3	2,8
Salgótarján	1 849	18 805	1 246	45 475	3 514	2,4	2,8
A 3 megyeszékhely	11 309	242 632	53 204	527 661	140 481	2,2	2,6
Községek	14 449	258 423	15 201	596 017	39 161	2,3	2,6
<i>Összesen</i>	<i>35 838</i>	<i>635 014</i>	<i>93 710</i>	<i>1 460 190</i>	<i>253 156</i>	<i>2,3</i>	<i>2,7</i>

2000-ben a vendégek kétharmada választotta a városok kereskedelmi szálláshelyeit, és ott „töltötte el” a vendégéjszakák 65%-át is, míg 2004-ben mindkét részarány hattizedre esett vissza. A külföldiek vonatkozásában ezek az arányok magasabbak, a vendégeknél 84, a vendégéjszakák esetében 85%.

19. táblázat

A régió kereskedelmi szálláshelyeinek főbb adatai területenként, 2000

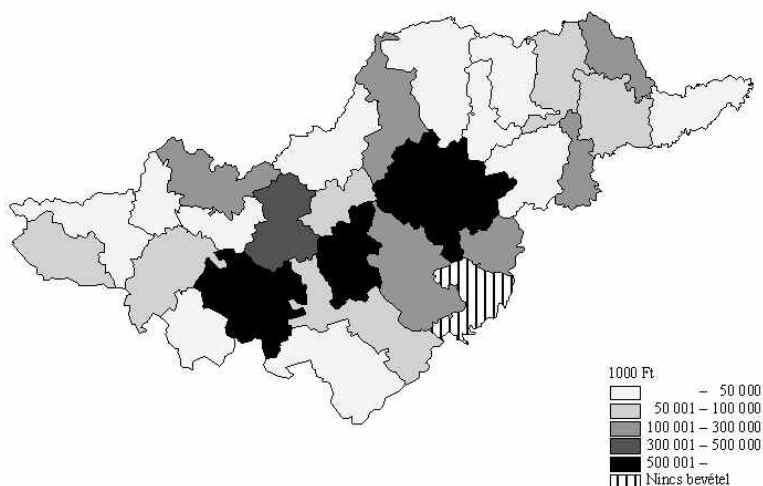
Megnevezés	Férőhely	Vendég, fő	Ebből: külföldi	Vendég- éjszaka	Ebből: külföldi	Átlagos tartózkodási idő, éj	Ebből: külföldi
Városok	21 323	397 530	89 080	988 904	278 544	2,5	3,1
Ebből:							
Miskolc	6 294	123 734	21 109	269 380	60 032	2,2	2,8
Eger	5 335	118 667	43 465	313 566	142 731	2,6	3,3
Salgótarján	2 091	23 844	1 735	74 764	7 200	3,1	4,1
A 3 megyeszékhely	13 720	266 245	66 309	657 710	209 963	2,5	3,2
Községek	12 099	208 742	15 968	537 570	50 024	3,1	2,6
<i>Összesen</i>	<i>33 422</i>	<i>606 272</i>	<i>105 048</i>	<i>1 526 474</i>	<i>328 568</i>	<i>3,1</i>	<i>2,5</i>

2004-ben Miskolc, Eger és Salgótarján együtt fogadta a régió vendégeinek 38%-át, és a vendégéjszakák 36%-át regisztrálta. Az átlagos tartózkodási idő a városokban a régióéval azonos volt mind összesen, mind a külföldiek esetében. Négy évvel korábban a három megyeszékhely együttes vendég-, illetve vendégéjszaka-

részaránya kedvezőbb képet mutatott: az előbbi 44, az utóbbi 43%-ot tett ki. 2000-ben a városokban és a három kiemelt városban átlagosan azonos ideig tartózkodtak a látogatók, ami azonban 0,6 éjszakával alacsonyabb, mint a régió adata. A külföldiek esetében viszont ezzel ellentétben az átlagos tartózkodási idő alakulása: a régióhoz képest a városokban 0,6 éjszakával maradtak hosszabb ideig.

13. ábra

A kereskedelmi szálláshelyek bevételei Észak-Magyarország kistérségeiben, 2004

A kereskedelmi szálláshelyek árbevétele azokban a kistérségekben a legmagasabb, ahol mind a vendégek, mind az általuk produkált vendégéjszakák száma kimagasló, ezek pedig az Egri, a Miskolci és a Gyöngyösi. A térképről is látható, hogy Nógrád megye, illetve Salgótarján látogatottsága elmarad a régió másik két megyéjétől.

A régió egyetlen olyan kistérsége, ahol nem keletkezett árbevétel, a Mezőcsáti, mivel nem rendelkezik kereskedelmi szálláshellyel.

Az ország 26 üdülőkörzete közül 7 a régió területén helyezkedik el. Ezek: Zemplén, Aggtelek és környéke, a Cserhát és környéke, a Dunakanyar, a Felső-Tisza-szakasz, a Mátra-Bükk, valamint a Tisza-tó. Ez utóbbi kettő kiemelt üdülőkörzet. A Dunakanyar, a Tisza-tó és a Felső-Tisza-szakasz a régió kívül más megyéket is érint.

A 72 települést magába foglaló Mátra-Bükk üdülőkörzetben 249 kereskedelmi szálláshely várta a vendégeket 2004-ben. E településeken a kiadható közel 21 ezer férőhely kétharmadát a szállodákban (24%), a panziókban (22%) és a kempingekben (20%) működtették, a turisztaszállások, az ifjúsági szállók és az üdülőházak pedig együtt biztosították a férőhelyek egyharmadát.

Az üdülőkörzet férőhelyeinek döntő részét Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye adta, az előbbi 56; az utóbbi 41%-ot. A vendégek és vendégéjszakák vonatkozásában Heves megye részesedése egyaránt hattized, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyéé 38, illetve 37%.

2004-ben a Mátra-Bükk kiemelt üdülőkörzet településeit 434 ezer vendég kereste fel, akiknek a 15%-a külföldi volt. A vendégek fele a szállodákat, közel egynegyede a panziókat vette igénybe. A régió kereskedelmi szálláshelyeire látogató vendégek 68%-a választotta a Mátra-Bükk kiemelt üdülőkörzetet pihenésre, nyaralásra. A látogatók több mint 1 millió vendégéjszakát fizettek ki itt. Átlagosan 2,3-at; a külföldiek azonban többet, 2,8 éjszakát. Leghosszabb ideig a kempingekben és az ifjúsági szállókon maradtak a vendégek, a külföldiek pedig a turisztaszállásokon.

20. táblázat
A Mátra–Bükk üdülőkörzet kereskedelmi szálláshelyeinek adatai szállástípusonként,
2004

Megnevezés	Férőhely	Vendég, fő	Ebből: külföldi	Vendég- éjszaka	Ebből: külföldi	Átlagos tartózkodá- si idő, éj	Ebből: külföldi
Szálloda	4 869	215 923	42 624	469 478	109 649	2,2	2,6
Panzió	4 626	104 889	10 529	229 623	28 130	2,2	2,7
Turistaszállás	3 320	43 307	1 522	112 804	7 126	2,6	4,7
Ifjúsági szálló	1 621	21 262	1 493	62 326	4 427	2,9	3,0
Üdülőtábor	2 070	31 120	2 112	83 540	9 347	2,7	4,4
Kemping	4 204	17 122	7 495	50 468	23 145	2,9	3,1
<i>Összesen</i>	<i>20 710</i>	<i>433 623</i>	<i>65 775</i>	<i>1 008 239</i>	<i>181 824</i>	<i>2,3</i>	<i>2,8</i>

Az üdülőkörzetből a legtöbb vendég Miskolc, Bogács, Mezőkövesd, Bükkzentkereszt, Eger, Gyöngyös, Mátraszentimre, Noszvaj, Felsőtárkány, Bükkszék, Egerszalók, Bátortereny, Szurdokpüspöki kereskedelmi szálláshelyeit kereste fel.

A magán szálláshelyek vendégforgalma

A 110/1997. (VI.25.) Korm. számú rendelet hozzájárult a fizetővendéglátás és a falusi szállásadás mint magán szállásadás fellendüléséhez, és mára az idegenforgalom jelentős tényezőjévé vált. E kormányrendelet értelmében lehetőség nyílt a lakások, üdülők és egyéb épületek idegenforgalmi célú üzletszerű hasznosítására fizetővendéglátás és falusi szállásadás formájában.²

A fizetővendéglátás a városokban és a kiemelt gyógy- vagy üdülőtáborok minősített közterületeken jellemző, míg a falusi szállásadás a vidéki települések és a már kialakult tanyás térségek nyugalmas kikapcsolódási formája. A rendelet alkalmazása tekintetében kiemelt gyógy- vagy üdülőtáborok minősül Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Lillafüred (Miskolcon), Heves megyében Kékestető (Gyöngyös településrésze), Parad és Szilvásvárad.

2004-ben Észak-Magyarországon a vendégek elszállásolására több mint 52 ezer férőhely állt rendelkezésre, ennek közel egyharmadát magán szálláshely adta. A közel 17 ezer férőhely 67%-a falusi szállást biztosít, az egyharmada pedig fizető-vendéglátóhely.

A régióban található magán szálláshelyeket 2627 vendéglátó üzemeltette, akiknek 63%-a falusi szállásadással, 37%-a pedig fizetővendéglátással foglalkozott. A magán szálláshelyek szállásadóinak 51%-át Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 42%-át Heves megyében, a többit Nógrádban regisztrálták.

21. táblázat

A régió magán szálláshelyeinek kapacitása, 2004. július 31.

Megnevezés	Fizetővendéglátás	Falusi szállásadás	Magán szálláshely együtt
Szállásadók	968	1 659	2 627
Szobák	2 369	4 176	6 545
Ágyak	5 321	10 882	16 203
Férőhelyek	5 519	11 089	16 608

A régió szálláshelyeit 700 ezer vendég kereste fel 2004-ben, és 9%-uk a magán szálláshelyeken szállt meg. Észak-Magyarországon a magán szálláshelyek vendégeinek száma fokozatosan emelkedik, 2000-ben meghaladta a 43 ezret, 2003-ban megközelítette az 59 ezer főt, 2004-ben már 64 ezret regisztráltak, ami közel másfélszerese a négy évvel korábbinak. A vendégek 41%-a Borsod-Abaúj-Zemplén megyébe, 46%-a Heves,

² Az ilyen, idegenforgalmi célból hasznosított magán szálláshely a többször módosított 45/1998. (VI. 24.) IKIM-rendelet értelmében nem minősül kereskedelmi szálláshelynek.

13%-a Nógrád megyébe látogatott. A vendégszám a régió mindhárom megyéjében emelkedett, átlagosan 9,5%-kal, ezen belül a falusi szállásadás 24%-kal nőtt, míg a fizetővendéglátás egytizeddel csökkent az előző évhez képest.

22. táblázat

A magánzálláshelyek vendégforgalma

(fő)

Megye, régió	Fizető- vendég- látásban	Falusi szállás- adásban	Magán- szálláshelyen együtt	Fizető- vendég- látásban	Falusi szállás- adásban	Magán- szálláshelyen együtt
	2000			2004		
Borsod-Abaúj-Zemplén	10 612	10 647	21 259	9 723	16 817	26 540
Heves	8 825	9 091	17 916	11 631	17 583	29 214
Nógrád	609	3 257	3 866	1 117	7 230	8 347
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>20 046</i>	<i>22 995</i>	<i>43 041</i>	<i>22 471</i>	<i>41 630</i>	<i>64 101</i>

A régióban a magánzálláshelyeket döntően (83%-ban) a belföldi vendégek vették igénybe, csakúgy, mint a kereskedelmi szálláshelyeket (85%-ban). A belföldi vendégforgalom dominanciája érvényesül a magánzálláshely mindkét típusánál. Észak-Magyarországon 2004-ben a fizetővendéglátásban a belföldi vendégek aránya 75; a falusi szállásadásban 88%-ot tett ki. Régión belül a magánzállásadás belföldi vendégeinek részesedése Borsod-Abaúj-Zemplénben volt a legmagasabb (86,3%).

23. táblázat

A magánzálláshelyek belföldi és külföldi vendégszáma, 2004

(fő)

Megye, régió	Fizető- vendég- látásban	Falusi szállás- adásban	Magán- szálláshelyen együtt	Fizető- vendég- látásban	Falusi szállás- adásban	Magán- szálláshelyen együtt
	belföldi			külföldi		
Borsod-Abaúj-Zemplén	6 986	15 923	22 909	2 737	894	3 631
Heves	8 744	16 127	24 871	2 887	1 456	4 343
Nógrád	1 059	4 383	5 442	58	2 847	2 905
<i>Észak-Magyarország</i>	<i>16 789</i>	<i>36 433</i>	<i>53 222</i>	<i>5 682</i>	<i>5 197</i>	<i>10 879</i>

A magánzálláshelyek vendégei közel 239 ezer vendégéjszakával gyarapították a régió gazdaságát, 7,8%-kal többel, mint 2000-ben. Ezen belül a fizetővendéglátásban a vendégéjszakák részaránya 39, a falusi szállásadásban 61% volt 2004-ben.

24. táblázat

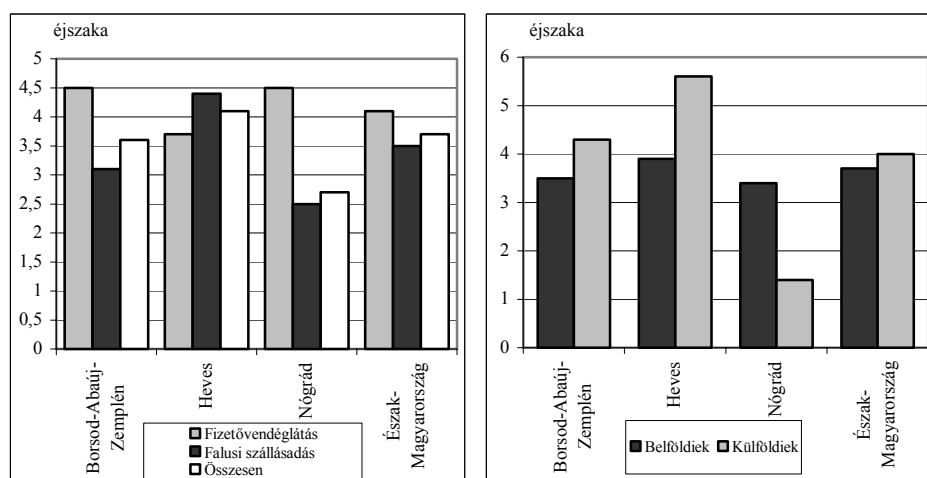
A régió magánzálláshelyeinek vendégforgalma, 2004

Megnevezés	Fizetővendéglátás	Falusi szállásadás	Magánzálláshely együtt
Vendégéjszaka	91 968	146 692	238 660
Ebből: külföldi	23 493	20 549	44 042
belföldi	68 475	126 143	194 618
Átlagos tartózkodási idő, éj	4,1	3,5	3,7
Ezen belül: külföldi	4,1	4,0	4,0
belföldi	4,1	3,5	3,7

A nagyobb belföldi vendégforgalom érvényesülése ellenére a külföldi vendégek hosszabb időt töltöttek el a régió magánzálláshelyein. A régión belül Heves megyében a külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje, 5,6 éjszaka, ezen belül is kiemelkedő a falusi szállásokon eltöltött 9,5 éjszaka.

13. ábra

Az átlagos tartózkodási idő a magán szálláshelyeken, 2004

Az átlagos tartózkodási idő mellett az egy szállásadóra jutó vendégek és vendégejszakák száma is mutatja a magán szálláshelyek kihasználtságát: Észak-Magyarországon 2004-ben egy szállásadóra átlagosan 25 vendég és 92 vendégejszaka jutott. A régió megyéi eltérést mutatnak: Heves és Nógrád megyében a régiós átlagnál magasabb, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében alacsonyabb volt a mutató értéke.

25. táblázat

A magán szálláshelyek mutatói Észak-Magyarországon, 2004

Megye, régió	Egy szállásadóra jutó					
	külföldi	belföldi	összes	külföldi	belföldi	összes
	vendég ^{a)}			vendégejszaka ^{a)}		
Borsod-Abaúj-Zemplén	2,7	17,3	20,0	11,9	60,0	71,9
Heves	4,1	23,4	27,5	22,9	90,6	113,5
Nógrád	14,4	26,9	41,3	19,8	92,9	112,7
Észak-Magyarország	4,2	20,5	24,7	17,0	75,1	92,1

a) A szállásadók július 31-ei adatai alapján.

Számottevő vendégforgalommal Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Miskolc, Tiszaújváros, Bogács, Mezőkövesd, Aggtelek, Jósvafő, Tokaj; Heves megyében Bükkszék, Egerszalók, Mátraszentimre, Noszvaj, Parád, Poroszló, Sarud, Szilvásvárad; Nógrád megyében Bánk, Balassagyarmat, Bátortereny, Diósjenő, Hollókő, Salgótarján, Szurdokpüspöki rendelkezik.

26. táblázat

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás GDP-értéke

(millió forint)

Megye, régió	2000	2001	2002	2003
Borsod-Abaúj-Zemplén	7 788	9 411	10 981	11 674
Heves	4 824	5 839	6 922	7 409
Nógrád	2 070	2 468	2 968	2 966
Észak-Magyarország	14 682	17 718	20 871	22 049
Ország	203 962	231 096	265 306	266 806

Észak-Magyarországon a 2003. évben a bruttó hazai termék értéke 1311 milliárd forint volt, az országos 8,1%-a. A régióban a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, vagyis a „H” nemzetgazdasági ág GDP-je 22 milliárd forintot tett ki, amely az országos 8,3%-a. Ezt a részarányt a 2000. évi 7,2%-ról folyamatos növekedés mellett érte el. Borsod-Abaúj-Zemplén megye 53%-kal, Heves megye egyharmaddal, Nógrád megye 13%-kal járult 2003-ban a régió „H” gazdasági ágának GDP-jéhez.

IRODALOM

15+10 Rómától Athénig statisztikai elemzés, KSH, Budapest, 2004

Idegenforgalmi statisztikai évkönyv, 2003 KSH, Budapest, 2004

Borsod-Abaúj-Zemplén megye statisztikai évkönyvei, 2000–2004

Heves megye statisztikai évkönyvei, 2000–2004

Nógrád megye statisztikai évkönyvei, 2000–2004

www.gm.hu

www.ksh.hu Beszédesszámok című előadássorozat

HAZAI STATISZTIKAI FOLYÓIRATOK TARTALMA

Statisztikai Szemle

2006/4

A makrogazdasági környezet és kilátásaink 2006-ban – *Dr. Belyó Pál*

A szegénység és az életciklus összefüggései az aktív korú idős korosztályoknál – *Monostori Judit*

A kelet-közép-európai országok agrárkereskedelmének dinamikája a világpiacon – *Fertő Imre*

Az anyagáramlás-elemzés (statisztikai) módszertani kérdései II. – *Szabó Elemér – Pomázi István*

Szabad hozzáférésű statisztikai elemző szoftverek a Világhálón – *Vág András*

Gazdaság és Statisztika

2006/2

A világ erdőgazdálkodása és fakitermelése – *Dr. Vahid Yousefi – dr. Vahidné Kóbori Judit*

A cukorvertikum árualapjának alakulása a rendszerváltozás után,
különös tekintettel a Dél-Alföldre – *Komarek Levente*

A pénzközvetítői szolgáltatások közvetetten mért díjának (FISIM) elszámolása
a nemzeti számlák rendszerében – *Polonkai János*

A költségvetési hiány és az államadósság alakulásának nemzetközi összehasonlítása
– *Nádudvari Zoltán*

Növényvédőszer-használati statisztikai próbafelvétel Magyarországon – *Szabó Zsuzsanna*